

УВОДНА РЕЧ

О новим речима у језику деце и младих

У деветој свесци Новоречја објављујемо петнаест радова изложених на Међународној конференцији *Нове речи у говору деце и младих и у текстовима за децу и младе* часописа „Новоречје“ и Филолошког друштва „Речи“ одржане 13. новембра 2023. Скуп је одржан у Универзитетској библиотеци у Београду уз живо учешће и у режиму видео конференције. Одржавање конференције и издавање овог броја часописа подржало је Министарство културе Републике Србије.

О речима из лично сакупљене збирке речи које су створила деца у Србији је у оквиру литературе и значају сакупљања и проучавања детињег језика пише Весна Смиљанић Рангелов. Рајна Драгићевић је уочила и у српском језику први пут описала појаву лексичке редупликације која у понављању речи садржи контрастирајућа значења. Ауторка образлаже став да ова појава представља показатељ језичке скучености, оскудности лексичких јединица и да је треба избегавати у стандардном језику.

Већа група радова је посвећена новим речима у жаргону младих Бугара, Словенаца и Срба. Односу бугарских лексикографа и њиховим речницима и радовима о омладинском жаргону / сленгу од првих описа почетком 20. века до данас посвећен је рад Диане Благоеве. Домен Крвина и Андреа Желе су представили историју бележења и истраживања сленга младих у словеначком језику, указали како сленг младих прекорачује генерацијске границе, те како речи из жаргона прелазе у сленг и обратно. Уз примере употребе скраћеница у текстуалном дописивању младих Ивана Лазић Коњик је насупрот уверењу да овај нови начин комуникације има негативан утицај на стандардни језик, настале промене пре сматра еволуцијом, а не претњом постојећим језичким варијететима. Вања Миљковић је испитао вишезначност глагола *блејати* апаратуром теорије идеализованих когнитивних модела на примерима из корпуса српског језика и показао различите његове концептуализације – бесциљно трошити време и одмарати се, забављати се. Анализа назива за старије особе српскохрватско-енглеског колоквијалног речника Данку Шипки је омогућила да је уочи да је став младих према старијима негативан и дискриминаторски, међутим

он је знатно негативнији уколико је појам апстрактнији и уколико нема везе са говорником. Аутор показује како у поимању младих говорника долази до одређене фузије родова, па се у већем броју случајева старије особе доживљавају као јединствена категорија без вођења рачуна о родним разликама. Људмила Поповић је уочила и описала механизам трансформације конструкција у којима се путем промене валентне структуре стварају синтаксички фразеологизми који функционишу у жаргону.

Група радова посвећена је новим речима у књижевности за децу и младе. Владимир Вукомановић Растегорац је систематично и први описао индивидуалне неологизме у поезији за децу Дејана Алексића и показао како Алексићева поезија може бити полазиште за више методички заснованих лексичких игара. Прилог ауторским модификацијама фразеологизама са компонентом назива животиња – мачка, пас, миш понудио је Дејан Ајдачић анализом фразеологизама у делу *Доживљаји мачка Тоше* Бранка Ћопића указујући на односе људско - животињско. Лидија Непоп-Ајдачић је по први пут лингвистички проанализирала различите неолошке ониме, неофразеологизме и друге неологизме украјинске књижевнице Халина Вдовиченко у серији књига и истакла како књижевница зналачки користи традиционална украјинска творбена средства стварања нових речи, буди језичку осетљивост читалаца и подстиче на играње речима и језичку креативност. У коауторском раду Елме Дурмишевић и Амеле Шеховић анализирана је лексика генерација X и Z у изабраним делима босанскохерцеговачке књижевности и показани су генерацијски маркери проистекли из промене друштвених околности. Јелена Ајџановић, Јасмина Дражић су анкетно испитале како ученици основне школе узраста од 12 до 14 година разумеју неологизме у роману *Велики Доброћудни Цин* и представиле квантитативне и квалитативне резултате свог истраживања, који могу да послуже за педагошке препоруке у раду са неологизмима. Милица Божић Синчук је своју анализу англицизама у роману за децу и младе *Нећу да мислим на Праг* Соње Ћирић извела са становишта савремених приступа енглеско-српском лексичком позајмљивању. Дорота Пазио Влазловска заокружује блок радова о неологизмима у књижевности, текстом о представљању дебелих људи у савременим књигама за децу у контексту негативне слике гојазних људи у језику и предрасуда о њима. Ауторка из Варшаве показује да избацивање „увредљивих“ назива из књига британског писца Роалда Дала ради примене идеја политичке коректности контролом и забраном одређених номинација дебелих људи у језику, не доводи до промене односа према њима и не доводи до уклањања постојећих стереотипа у пољском језику.

Представљени радови, верујемо, дају нове подстицаје различитим приступима истраживању говора деце и младих и језика у делима за младе.

Рајна Драгићевић и Дејан Ајдачић
20. јануар 2024.